

NUMMER 57
JAARGANG 12 - APRIL 2023

DE DRUKTEMAKER

Tweemaandelijks infoblad van het Nederlands Drukkerij Museum/Leeuwerik 8 - 4872 PH Etten-Leur - info@nederlandsdrukkerijmuseum.eu

VRIJWILLIGERS VERDUURZAMEN MUSEUM NL-DOETDAG 10 MAART 2023

Vrijdag 10 en zaterdag 11 maart was het weer zover. De jaarlijks terugkerende NLdoetdagen, in het leven geroepen door het Oranjefonds. Het project van ons museum was dit jaar: het dichtmaken van de bovenverdieping t.o.v. de benedenverdieping. Dit i.v.m. het enorme warmteverlies van de benedenverdieping naar boven toe.

Met houtplaten werd de ruime opening dicht gemaakt. Daarna plamuren, kitten en latexen. Alweer een klus, geklaard in het kader van het verduurzamen van ons gebouw.

Met speciale dank aan onze vrijwilligers Frans de Nijs, William Siemons, Gerlof Marks, Johan de Rijk en Rob Apon, vrijwilligers van het eerste uur.

Vrijwilligers, bedankt. Ook dank aan het Oranjefonds, die deze dag organiseert en garant stond voor een financiële bijdrage. Het Oranjefonds organiseert elk jaar de grootste vrijwilligersactie van Nederland om iedereen op een laagdrempelige manier te laten ervaren hoe leuk het is om je voor een ander in te zetten.

SOCIALE VERBINDING:

Het Oranjefonds is het grootste

De vrijwilligers van de NL-Doetdag: V.l.n.r. Frans de Nijs, William Siemons, Johan de Rijk, Gerlof Marks en Rob Apon.

nationale fonds op sociaal gebied. Het is er voor iedereen, die wil bijdragen aan de sociale verbinding in Nederland. Koning Willem-Alexander en Koningin Máxima zijn het beschermbaar. De foto's geven een mooie impressie van deze klusdag.

Volgend jaar weer!

CULTUREEL UITSTAPJE IN NEDERLANDS DRUKKERIJ MUSEUM

GRAFISCHE ONDERNEMERS OP BEZOEK

Donderdag 30 maart mochten wij in ons museum een aantal bijzondere gasten ontvangen. Vanuit het district Den Haag ontvingen wij 6 gepensioneerde grafische ondernemers, die regelmatig (culturele) uitstapjes maken met elkaar. Zij noemen zich de New York Group, omdat een aantal jaren geleden dit idee ontstond tijdens een genoeglijk samenzijn in het bekende Hotel New York te Rotterdam.

Het was midden in de periode van enorme hervormingen in de grafische industrie, waarbij ook voor een aantal groepsleden het pensioen in zicht kwam en men elkaar eigenlijk niet uit het oog wilde verliezen.

Men had soms bijna een heel werkzaam leven met elkaar doorgemaakt in vele facetten van het vakgebied. Er werd toen afgesproken om een aantal keren per jaar mét elkaar iets te ondernemen, waarbij natuurlijk de ontwikkeling in de grafische industrie ook gevolgd zou worden. Niet alleen de nieuwe ontwikkelingen, maar ook een stuk historie.

Omdat één van de mannen uit het groepje inmiddels een speciale band met Etten-Leur heeft, werd het voorstel geboren om eens een kijkje te gaan nemen in het prachtige drukkerijmuseum in deze plaats. Met enthousiasme werd dit idee ontvangen en zo werd een dag opgetuigd, waarin het feest der herkenning natuurlijk centraal stond. Tijdens een vorige bijeenkomst van de groep, begin maart, viel toevallig de naam van een oud-medewerker van het KVGGO, (Koninklijk Verbond Grafische Ondernemingen), Fons Metsaers. Een graag gezien iemand, waaraan men ook vele dierbare herinneringen heeft. Na wat speurwerk om hem te vinden

werd de moed al snel opgegeven. Hij bleek niet meer traceerbaar helaas.

Eén van de groepsleden gaf, op aangeven van zijn vrouw, niet op. Zij herinnerde zich vaag de gezochte man eens ontmoet te

De Magnum mousserende wijn wordt ontkurkt door François Reijnders.

hebben tijdens een wijnproeverij in Oosterhout. Na wat speurwerk werd hij gevonden, in de Norbertinessenpriorij Sint-Catharinadal, waar hij vrijwilligerswerk doet. Na een gesprek aldaar werd het plan geboren om Fons Metsaers als "mystery guest" het museum in te smokkelen tijdens de excursie. En zo geschiedde. Ineen gedoken zat hij achter de Linotype regelzetmachine, klaar om daar als afsluiting van de excursie een speciale demonstratie te geven. Nadat de groepsleden zich verzameld hadden rondom deze machine, in afwachting van de

Dhr. Fons Metsaers (m) komt van de zetmachine vandaan en maakt zich bekend aan de aanwezige gasten.

demonstratie, zat Fons Metsaers wat te "rommelen" aan de machine en mompelde wat. Even later zette hij zijn pet af en draaide hij zich om. Het feest der herkenning was verrassend. Er was nog een verrassing, want Fons had vanuit de priorij nog een mooie Magnum mousserende wijn meegenomen, welke bij de lunch in het museum werd genuttigd.

Als herinnering aan dit bezoek kreeg het museum van François Reijnders, de organisator van deze dag, een persoonlijk cadeau overhandigd. Een koperen plaat

met de afbeelding van een bekende boekdrukker, Laurens Janszoon Coster. Een plaat die vele jaren aan de muur heeft gehangen in het hoofdkantoor van Uitgeversmaatschappij Sijthoff in Amsterdam.

Geheel volgens schema werd rond half twee afscheid genomen van de New York Group. Na een heel hartelijk dankjewel voor de gastvrije ontvangst, de overheerlijke lunch en de heldere enthousiaste rondleiding door de heren Frans de Nijs en Cees Jochems, vertrok de groep met prachtige herinneringen aan het museum.

Tijdens de rondleiding werd er volop gediscussieerd met rondleider Cees Jochems over het grafische verleden.

Voorzitter Frans de Nijs (r) ontvangt van dhr. Reijnders de koperen plaat met een afbeelding van Laurens Janszoon Coster.

Voordat men aan de lunch begon werd er getoast met de Magnum mousserende wijn op het samenzijn.

LAURENS JANSZOOM COSTER OF JOHANNES GUTENBERG

WIE WAS DE UITVINDER ?

Naar aanleiding van het bezoek van leden van de New York Group aan het Nederlands Drukkerij Museum (zie pagina 2) zijn er bij twee leden toch vragen gerezen over het feit wie nu de uitvinder was van de boekdrukkunst. Was het Coster of Gutenberg? Dhr. François Reijnders, organisator van deze dag, geeft hieronder antwoord op.

Beste NY-leden,
Voor sommigen onder u heeft het bezoek aan bovenvermeld museum bij nadere beschouwing een onevenredig grote impact gehad, waardoor er een aantal prangende vragen zijn overgebleven. Dit alles rondom slechts één historisch persoon, t.w. ene Laurens Janszoon Coster.

De vraagstellingen:

A. Heeft deze persoon nu wél of niet bestaan?

B. Is hij wél of niet de uitvinder van de boekdrukkunst?

Twee vragen die eigenlijk met een simpel Ja, dan wel Nee beantwoord zouden kunnen worden.

Zo'n antwoord zou voor de vraagstellers niet erg bevredigend zijn, dus ben ik zo vrij om hier iets dieper op in te gaan.

Ik begin met Laurens Janszoon

Laurens Janszoon Coster

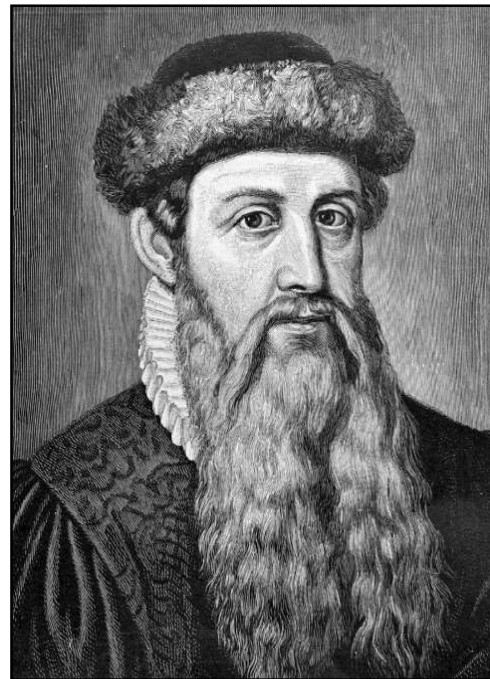
Coster (1370-1440).

In de geschiedenis zijn er twee Haarlemmers geweest met die naam. De eerste (1370-1439) was koopman en heeft nooit de achternaam Coster gebruikt. De tweede (1410-1484) gebruikte die achternaam wel en is eigenaar geweest van het huis op de Grote Markt 33 in Haarlem, dat in 1929 is afgebroken, een paar deuren verwijderd van wat het Costershuis (Grote Markt 25) is gaan heten.

COSTERLEGENDE:

Voor deze bijzondere uitvinding van de boekdrukkunst (volgens de overlevering 1423) zou deze jongeling dus de leeftijd van slecht 13 lentes hebben gehad. Een beetje jong nog voor zo'n belangrijke uitvinding lijkt mij. In ultimo is de Costerlegende gebaseerd op een enkele bron, namelijk het zeventiende hoofdstuk van Batavia, een werk van de Haarlemmer Hadrianus Junius uit de zestiende eeuw, een zeer interessant en verhelderend verhaal, maar dat terzijde. Voornoemd zeventiende hoofdstuk heeft de vorm van een klassieke pleitrede tegen de aanhangers van Gutenberg. Volgens overleveringen deed L.J. Coster de uitvinding (1423) bij toeval in het stadsbos de Haarlemmerhout, toen hij in dit bos stukjes beuken-schors in de vorm van letters sneed, die op het moment dat ze op de grond vielen een afdruck in het zand achterlieten. Deze voorstelling van zaken is echter vrijwel zeker á-historisch.

De enige aanwijzing voor vroeg drukwerk in Nederland stamt uit de Keulse Kroniek uit 1499. Daarin vermeldt de eerste Keulse drukker Ulrich Zell, dat de boekdrukkunst rond 1450 in Mainz werd toegepast, maar dat voor die tijd

Johannes Gutenberg.

uitgevonden. De oudste bekende afdruck staat op naam van de Chinees Bi Sheng, die al in de elfde eeuw Chinese karakters zou hebben gedrukt, de enige die historisch gezien voor de eer in aanmerking kan komen.

Voor het verveelvoudigen van afdrucken komen wij toch bij Gutenberg uit. Johannes Gensfleisch zur Laden zum Gutenberg was een Duitse drukker, die geldt als de uitvinder van de boekdrukkunst in Europa. De bewering dat Gutenberg de

al "Vurbyldung" (onvertaalbaar oud-Duits) in de Nederlanden was geweest, waar men het gebruikte om teksten over Latijnse grammatica te drukken. De naam Coster wordt echter niet genoemd.

Er bestaan oude drukwerkjes uit de Nederlanden, die Costeriana worden genoemd.

Bij het Britse veilinghuis Sotheby's is een kleine snippetje van een stuk drukwerk geveild dat 18 letters bevat en dat onder meer zegt dat het in Haarlem gedrukt werd; de naam van de drukker wordt echter niet genoemd. De verzameling Costeriana is aangelegd door de eerste bibliothecaris van Haarlem in 1821, toen het kersverse Koninkrijk der Nederlanden zat te springen om nationale symbolen.

Waarschijnlijk, maar dat is een persoonlijke aanname, heeft de vestiging in Haarlem van onze nationale geldddrukker Johan Enschede in 1703 (toen nog Izaak Enschede), bijgedragen aan de mythe-vorm rondom de persoon Laurens Janszoon Coster.

Om vraag B te beantwoorden moeten wij iets dieper de historie ingaan.

Vooraleer de boekdrukkunst in vogelvlucht met een aantal belangrijke jaren. Blokdruk 200 v.Chr., Losse letters 1040, Drukkers 1453, Ets 1515, Mezzotint 1642, Aquatint 1772, Lithografie 1796, Chromolithografie 1837, Loodzetten 1884 etc. etc.

Door de eeuwen heen zijn verschillende afdrucktechnieken

boekdrukkunst zou hebben uitgevonden, is misleidend.

Gutenbergs grote verdienste bestaat in het gebruik van losse letters. Door Gutenbergs vinding werden correctie en redactie gemakkelijker en goedkoper; kleine veranderingen in het zetsel waren nu voldoende.

Gutenberg was compagnon van Andres Helman en ze hadden in de omgeving van Straatsburg een bedrijfje waarover de ronde deed dat er alchemisme werd beoefend. In werkelijkheid was het de voorloper van een papiermolen waar men met velerlei middeltjes papier probeerde te vervaardigen. Op zekere dag stapte Gabriël, de zoon van Aäron daar naar binnen. Hij werd gegrepen door hetgeen hij daar zag en is daarna tegen alle waarschuwingen van zijn vader in ook naar het woonhuisje van Johannes Gutenberg gegaan. Volgens de overleveringen zou Gutenberg zich hier bezighouden met tovenarij en het maken van goud. Daar in dat huis was een stookplaats waar twee goudsmeden bezig waren en waar men ook bezig was letters te gutsen op een plank. Nu kwam ook het papier erbij, er wat inkt over de letters gestreken en Gabriël kon zijn ogen niet geloven. Op de afdruck stond te lezen: Scriptura manent (Geschriften blijven). Om een lang verhaal kort te maken: Gutenberg was bezig een apparaat te ontwikkelen van hout en leren riemen om op een goedkope wijze meerdere afdrucken te maken, niet met uit hout gegutste letters maar met een ander materiaal dat ze lood noemden.

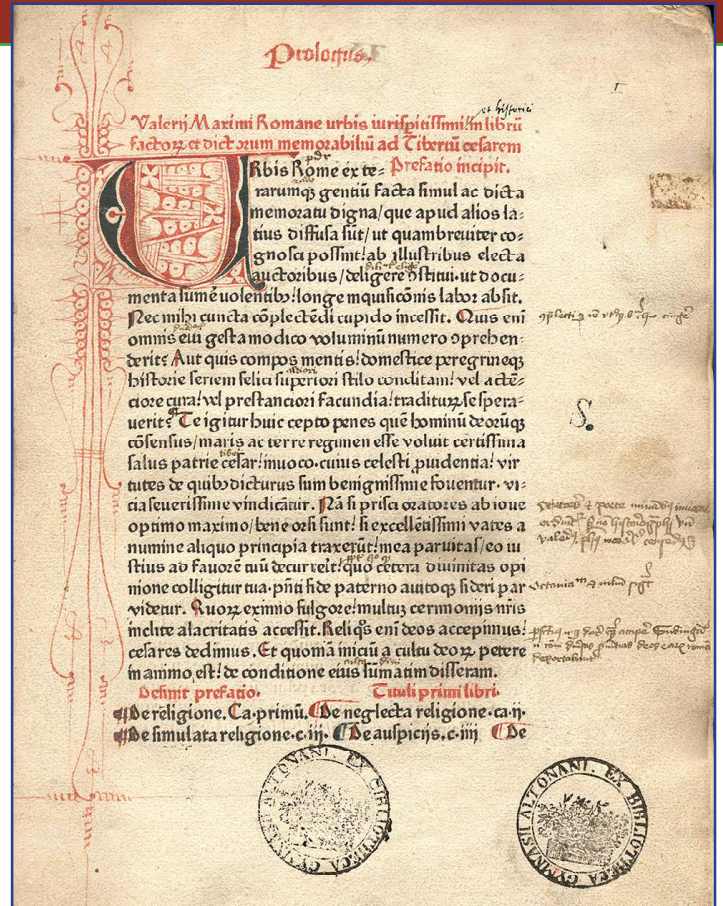
INCUNABEL OF WIEGENDRUK

Een incunabel of wiegendruk is een boek of geschrift, dat gezet is met losse letters en gedrukt vóór 1 januari 1501 in Europa.

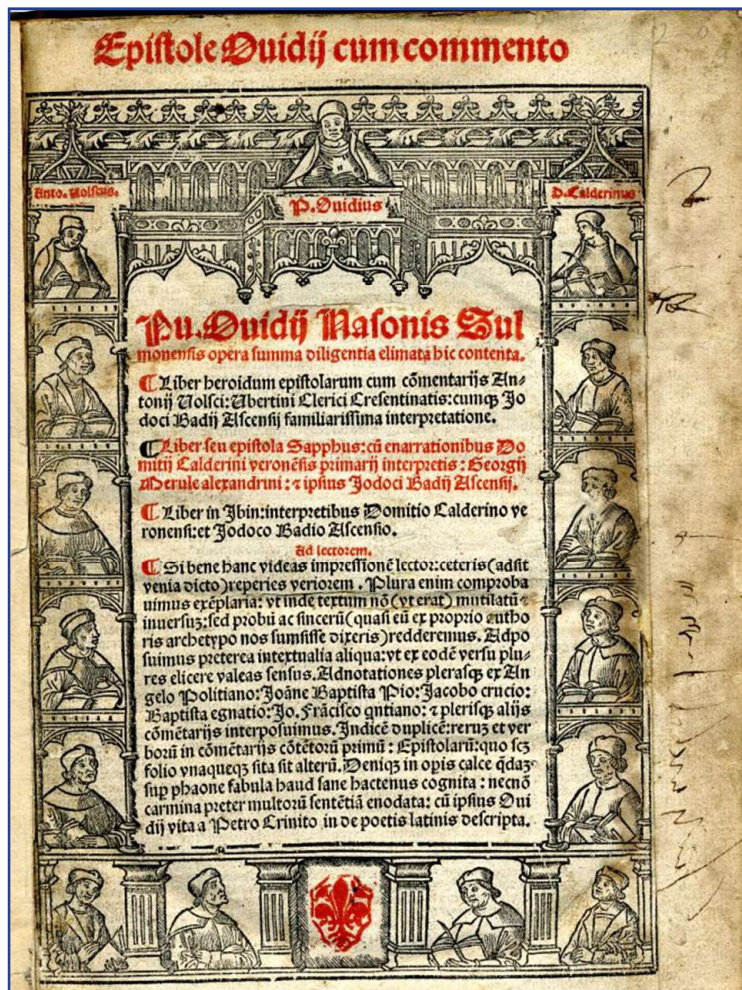
Het woord 'incunabel' is rond 1640 bedacht door de Westfaalse geleerde Bernhard von Mallinckrodt en stamt van het Latijnse 'incunabula' dat windsels (om een baby mee in te bakeren) of luiertekent. Wiegendruk is de letterlijke vertaling daarvan: uit de babytijd van de boekdrukkunst.

Het eerste gedrukte boek deed zijn intrede rond 1454, de periode van de incunabelen heeft dus zo'n kleine halve eeuw geduurd. De incunabeldrukker werkte als ambachtsman meestal om winst te maken. Hij drukte gewoonlijk teksten die goed in de markt lagen, bijvoorbeeld godsdienstig materiaal als bijbels, missalen, theologische commentaren, brevieren en schoolboeken, maar ook 'stichtelijke' teksten, ridderromans, juridische studies en teksten van klassieke schrijvers. In het drukproces werd aanvankelijk gepoogd zo veel mogelijk de handgeschreven teksten te imiteren qua lettertype, want er waren nog geen standaard lettertypes ontworpen. Het jaartal 1501 als grens is

willekeurig. Het geeft niet direct een omslagpunt in de boekdrukkunst aan, maar is alleen het 1e jaar van de 16e eeuw. Wel maakt de 'incunabelstijl' in de eerste twintig jaar van de 16e eeuw duidelijk plaats voor de moderne renaissancestijl, die begon met de Venetiaanse drukker Aldus Manutius (actief van 1495-1515). Het jaartal 1500 wordt sinds de 17e eeuw algemeen gebruikt als symbolisch eindpunt van de periode waarin het gedrukte boek het manuscript imiteerde. Boeken gedrukt tussen 31 december 1500 en 1540 noemt men postincunabelen. Beide perioden hebben een aantal kenmerken gemeen, die hen in wezen tot één periode maken: de deelvaardigheden,

Een typografisch incunabel van Valerius Maximus, *Facta et Dicta Memorabilia*, gedrukt door Peter Schöffer in Mainz, 1471.

Een post incunabel uit 1516.

van zetter tot boekhandelaar, waren nog niet gespecialiseerd: één man kon alle handelingen verrichten, want het vak was nog in opbouw en er bestonden vele kleine bedrijfjes.

In de periode tot 1540 waren Duitsland en Italië belangrijke centra van de boekdrukkunst. De rol van belangrijke drukcentra werd na de (post)incunabelperiode overgenomen door Frankrijk, de Nederlanden en Engeland.

BETEKENISVERSHUIVING:

Het woord incunabel als term voor drukwerk werd voor het eerst gebruikt in een boek van de Münsterse geestelijke Bernard von Mallinckrodt, *De ortu et progressu artis typographicae* ("over de opkomst en ontwikkeling van de kunst der typografie"), gepubliceerd in Keulen in 1639, waarin de zinsnede prima typographicae incunabula ("de vroegste kindertijd van het drukken") voorkomt. Daarin verwijst het woord 'incunabula' naar een periode, niet naar een boek: de periode waarin de typografie nog "een baby was".

In 1653 werd die periode vastgelegd zoals wij haar nog gebruiken: Philippe Labbé gebruikte 'incunabula' in zijn *Nova bibliotheca librorum manuscriptorum* voor het tijdperk tot en met 1500. Pas in de 18e eeuw raakte het

woord van toepassing op boeken uit de vroegste periode.

Daardoor kon ook de Latijnse nieuwvorming 'incunabulum' ontstaan, dat tegenwoordig niet meer gebruikt wordt.

ENKELE DRUKKERS:

Beroemde incunabelen zijn bijvoorbeeld het eerste echte gedrukte boek, de Gutenbergbijbel uit circa 1453 en de Krotten van Neurenberg van Hartmann Schedel (Neurenberg), in 1493 gedrukt door Anton Koberger. In 1477 werd te Gouda door drukker Gheraert Leeu het eerste Nederlandse niet-religieuze boek gedrukt, *Die historie vanden grooten Coninck Alexander*. Een unieke versie van deze incunabel met houtsnedes, gedrukt in Delft in 1491, werd in 2009 verworven door de Nederlandse Koninklijke Bibliotheek.

ENKELE CIJFERS:

In het midden van de 15e eeuw kwam de oplage van een publicatie gewoonlijk niet boven de 100-300 exemplaren. Aan het einde van de incunabeltijd kon de oplage oplopen tot een duizendtal. Het aantal verschillende incunabelen bedraagt ongeveer 29.000. Er zijn volgens schattingen in zo rond de 500.000 exemplaren van bewaard gebleven.

Bron: Wikipedia.

SPONSOREN / DONATEURS 2023

Amstel Graphics B.V. Amstelveen
BAKXXX Graphic Design, Bergen op Zoom
Bal Media Print Management B.V., Schiedam
ControlMedia, Etten-Leur
De Snelle Drukkers B.V., Vlaardingen
Drukkerij Durenkamp, Aardenburg
Drukkerij Hendrickx, Etten-Leur
Drukkerij Juten, Bergen op Zoom
Drukkerij Snep, Eindhoven
Drukkerij Vorsselmans, Zundert
F1 = Help, Gouda
Geskus Grafimedia, Fijnaart
Grafische Handelsonderneming Mekes B.V., Roosendaal
Koninklijke Drukkerij Em de Jong B.V., Baarle-Nassau
Letterwerkplaats Joost, Haarlem
Luijten Adviesgroep, Etten-Leur
Magneet Communicatiecentrum, Schiedam
Mastboom-Brosens Stichting, Ulvenhout
Oranjefonds, NL-Doetdag
PvW Offsetservice, Oss
Plomp Printbeheer, Berkel en Rodenrijs
Rabobank West-Brabant Noord

Mevr. E. Buurstede-Jochems, Etten-Leur
Mevr. B.M. Doppen-van Raamsdonk, Etten-Leur
Mevr. J. van Engelen-Renders, Waalwijk
Mevr. L. in 't Groen-Evers, Breda
Mevr. A. Makken, Maasland
Mevr. M.F.Th. Meijn, Amsterdam
Mevr. Strijbosch-Aanholt, Venlo
Dhr. S. Adriaanse, Eindhoven
Dhr. M.J.H. Bakker, Oosterhout
Dhr. L. van Beek, Breda
Dhr. C.I.M. Braat, Etten-Leur
Dhr. A.A.J. Buisman, Amsterdam
Dhr. D. Buurstede, Breda
Dhr. J. van Ginneken, Etten-Leur
Dhr. P. Goossens, Antwerpen
Dhr. G. van Gorp, Molenhoek
Dhr. H. Heinen, Roosendaal
Dhr. W. Laanstra, Etten-Leur
Dhr. F. Metsaers, Oosterhout
Dhr. J. Mugge, Etten-Leur
Dhr. L. Nederlof, Klundert
Dhr. F. Reijnders, Numansdorp
Dhr. A. de Rijck, Etten-Leur
Dhr. H. v.d. Spijker, Geertruidenberg
Dhr. Versevelt, Etten-Leur
Dhr. J.H. Vis, Barendrecht
Dhr. en Mevr. van Bedaf, Klundert
Dhr. en Mevr. Suijkerbuijk, Rijsbergen

WORKSHOPS

INTRODUCTIE-WORKSHOP "LETTERZETTEN/DRUKKEN"

Gedurende 3 opeenvolgende dagdelen wordt aan de deelnemers de beginselen bijgebracht van het zet- en drukprocedé. Elke deelnemer zet en drukt briefpapier, visitekaartje, label of een poster(tje). Het uitgangspunt is een simpel ontwerp of idee, omdat "het bijbrengen van de basis" en "het gevoel krijgen" centraal staat.

Het letterzetten gebeurt met houten en loden letters. Het drukken gebeurt in boekdruk (ook wel hoogdruk genoemd) op verschillende drukpersen. Dit is mede afhankelijk van het formaat van het ontwerp.

Iedere dagdeel heeft dus een onderwerp, te weten het drukken van: een labeltje, poster(tje) en huisstijl (visitekaartje, brief, of zoiets).

In 3 dagdelen maak je dus 3 verschillende soorten drukwerk.

WORKSHOP "LETTERPRESS"

Gedurende één of meerdere ochtenden werken de cursisten zelfstandig onder professionele begeleiding aan een opdracht, door de deelnemer zelf aan gedragen. Er wordt gewerkt in de Grafische Werkplaats. De deelnemer zet en drukt dus met als uitgangspunt een eigen ontwerp of idee.

Het letterzetten gebeurt met houten en loden letters.

Het drukken gebeurt in hoogdruk op diverse drukpersen.

WORKSHOP "WERKMAN"

Er kan gewerkt worden volgens de "Werkman-methode".

De Groninger drukker/kunstenaar H.N. Werkman maakte in zijn werk gebruik van verschillende druktechnieken. Hij combineerde sjabloneren, stempelen en "met een roller op papier werken" en maakte daarmee unieke kunstwerken (druksels geheten), die over de hele wereld bekendheid genieten. Vaak gebruikte hij hierbij stukjes karton of ander materiaal, die hij zelf de gewenste vorm gaf door te scheuren, knippen of snijden".

Deze workshop wordt gegeven met minimaal 4 à 5 personen.

Interesse om een workshop te volgen?

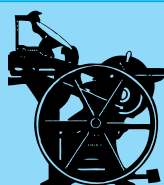
Bel: 06-40494417 of mail

info@grafischewerkplaatsetten-leur.eu

**WILT U OOK ONS MUSEUM
STEUNEN? WORD VRIEND(IN),
DONATEUR OF SPONSOR!**

U kunt zich aanmelden via:

info@nederlandsdrukkerijmuseum.eu

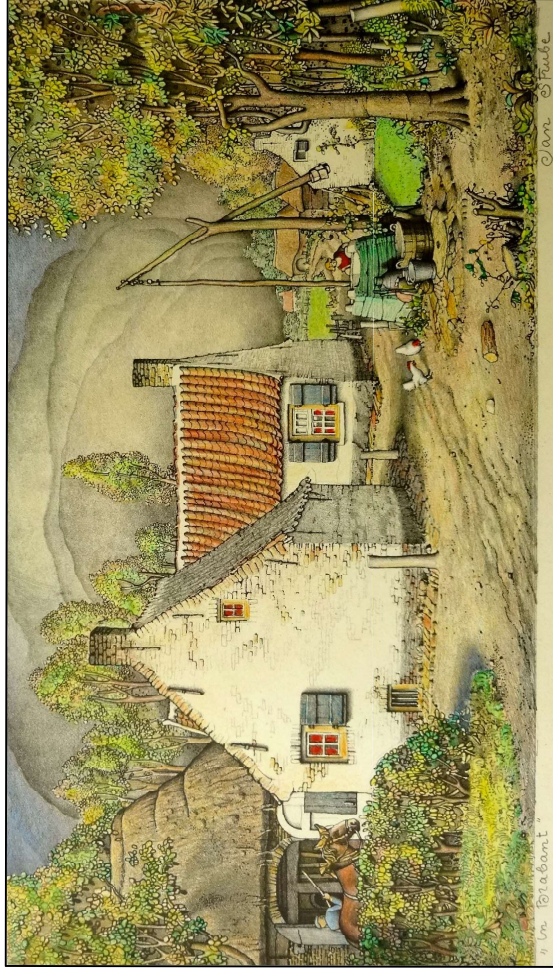
**Nederlands
Drukkerij
Museum**

COLOFON:

eindredactie: Cees Jochems
vormgeving en opmaak: Frans de Nijs
abonneren:
nieuwsbrief@nederlandsdrukkerijmuseum.eu

EXPOSITIE

JAN STRUBE, EEN AMSTERDAMSE BRABANDER.

NEDERLANDS DRUKKERIJ MUSEUM

Leeuwerik 8, 4872 PH Etten-Leur

23 MEI T/M 5 NOVEMBER 2023

*Openingstijden: ieder dinsdag- t/m vrijdagmiddag en elke
1^e zondag van de maand, van 13.00 -16.30 uur.*

www.janstrube.org

www.nederlandsdrukkerijmuseum.eu

JAN STRUBE 1892-1985

Hij werd geboren in Amsterdam en volgde daar de Quellinusschool. waar hij leerde tekenen, schilderen en lithograferen. Werd daarna lid van de kunstenaarsvereniging De Onafhankelijken. Op zijn tochten door Brabant leerde hij zijn Etten-Leurse vrouw Dina Bogers kennen. Daarmee woonde en werkte hij in zijn woning/atelier in Prinsenbeek. In de regio Breda was hij een zeer bekende en mateloos populaire kunstschilder en lithograaf. Zijn ex-librisen kregen landelijk veel bekendheid.

Samen met de kunstenaars Gerrit de Morée, Dio Rovers en Paul Windhausen richtte hij de Bredase Kunstkring op, waaruit later het Bredase cultureel centrum De Beijerd is ontstaan. Voor zijn vele culturele verdiensten werd hem in 1977 de erepenning Breda Oranjestad uitgereikt.

Jan Strube overleed in 1985 op de respectabele leeftijd van 93 jaar. Samen met zijn vrouw ligt hij begraven op de Protestantse begraafplaats Haagveld aan de Haagweg in Princenhage.

STICHTING VRIENDEN VAN JAN STRUBE

WILT U OOK VRIEND WORDEN?

STORT DAN MINIMAAL € 10,-

OP REK.NR. NL 38 RABO 0172 4844 80

t.n.v. Stichting Vrienden van Jan Strube

Deze expositie is mede mogelijk gemaakt door:

DE MASTBOOM | BROENS
STICHTING